

Nr 11

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen om val till riksdagen m. m.

Till konstitutionsutskottet ha båda kamrarna den 26 mars 1957 hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 128, vari Kungl. Maj:t, under åberopande av ett propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för den 8 mars 1957, föreslagit riksdagen att — under förutsättning av slutligt godkännande av det av 1956 års riksdag såsom vilande antagna förslaget till ändrad lydelse av 24 § riksdagsordningen — antaga följande

1) F ö r s l a g

till

L a g

**angående ändring i lagen den 26 november 1920 (nr 796)
om val till riksdagen**

Härigenom förordnas, att 62, 64 och 74 §§ lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

62 §.

Äro äkta makar båda röstberättigade, må den ena av dem ingiva valse- del genom andra maken. Vill make begagna den rätt nu är sagd, skall valse- dels försändelse anordnas tidigast aderton dagar före valet.

Vill äkta make ingiva valse- del genom andra maken, skall valse- dels försändelse anordnas tidigast aderton dagar före valet.

64 §.

Äkta make, som vill avgiva valse- del för andra maken, avlämnar vid valförrättningen till ordföranden val- sedels försändelse, varom sägs i 62 och 63 §§. Finnes att båda makarna äro röstberättigade, att ytterkuvertet

Äkta make, som vill avgiva valse- del för andra maken, avlämnar vid valförrättningen till ordföranden val- sedels försändelse, varom sägs i 62 och 63 §§. Finnes att väljaren är röst- berättigad, att ytterkuvertet är så-

¹ Senaste lydelse av 62, 64 och 74 §§ se SFS 1944:84.

(Gällande lydelse)

är sådant, som avses i 63 §, samt att därå äro tecknade förklaring av väljaren ävensom vittnesintyg i behörigt skick, och förekommer ej skälig anledning antaga, att ytterkuvertet blivit efter tillslutandet öppnat, bryter ordföranden ytterkuvertet; i annat fall skall det ej mottagas.

Är innerkuvertet — — — — —

Är innerkuvertet — — — — —

(Föreslagen lydelse)

dant, som avses i 63 §, samt att därå äro tecknade förklaring av väljaren ävensom vittnesintyg i behörigt skick, och förekommer ej skälig anledning antaga, att ytterkuvertet blivit efter tillslutandet öppnat, bryter ordföranden ytterkuvertet; i annat fall skall det ej mottagas.

rösträtten utövats.

det återlämnas.

74 §.

Äro äkta makar båda röstberättigade, äger make, vilken röstar i den ordning, som i 70 § sägs, därvid avgiva valsedel jämväl för andra maken. För sådant fall skall valsedelsförsändelse anordnas på sätt och inom tid, som i 62 och 63 §§ sägs.

Äkta make — — — — — sistnämnda make.

Finnes att — — — — — för avlämnandet.

I sammanhang — — — — — omförmälda förteckning.

Därefter tillsluter röstmottagaren ytterkuvertet.

Äkta make, vilken röstar i den ordning, som i 70 § sägs, äger därvid avgiva valsedel jämväl för andra maken. För sådant fall skall valsedelsförsändelse anordnas på sätt och inom tid, som i 62 och 63 §§ sägs.

Denna lag träder i kraft, då Konungen låtit i riksdagen uppläsa öppet brev att kungörelse utfärdats om ändrad lydelse av 24 § riksdagsordningen.

2) Förslag

till

L a g

om ändring i kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253)

Härigenom förordnas, att 28, 30 och 39 §§ kommunala vallagen den 6 juni 1930¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

Äro äkta makar båda röstberättigade vid samma val, må den ena av dem genom andra maken ingiva valsedel, avseende nämnda val. Vill make begagna den rätt nu är sagd, skall

(Föreslagen lydelse)

28 §.

Äkta make må ingiva valsedel genom andra maken. Vill make begagna den rätt nu är sagd, skall valsedelsförsändelse anordnas tidigast aderton dagar före valet.

¹ Senaste lydelse av 28, 30 och 39 §§ se SFS 1942:177.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

valsedelsförsändelse anordnas tidigast aderton dagar före valet.

30 §.

Äkta make, som vill avgiva valse- del för andra maken, avlämnar vid valförrättningen till ordföranden valsedelsförsändelse, varom sägs i 28 och 29 §§. Finnes att *båda makarna äro röstberättigade vid valet*, att ytterkuvertet är sådant, som avses i 29 §, samt att därå äro tecknade förklaring av väljaren ävensom vittnesintyg i behörigt skick, och förekommer ej skälig anledning antaga, att ytterkuvertet blivit efter tillslutandet öppnat, bryter ordföranden ytterkuvertet; i annat fall skall det ej mottagas.

Äkta make, som vill avgiva valse- del för andra maken, avlämnar vid valförrättningen till ordföranden valsedelsförsändelse, varom sägs i 28 och 29 §§. Finnes att *väljaren är röstberättigad*, att ytterkuvertet är sådant, som avses i 29 §, samt att därå äro tecknade förklaring av väljaren ävensom vittnesintyg i behörigt skick, och förekommer ej skälig anledning antaga att ytterkuvertet blivit efter tillslutandet öppnat, bryter ordföranden ytterkuvertet; i annat fall skall det ej mottagas.

Är innerkuvertet — — — — — rösträtten utöfvats.

Är innerkuvertet — — — — — det återlämnas.

39 §.

Äro äkta makar *båda röstberättigade vid samma val*, äger make, vilken röstar i den ordning, som i 35 § sägs, *därvid avgiva valse- del, avseende nämnda val, jämväl för andra maken*. För sådant fall skall valse- dels- försändelse anordnas på sätt och inom tid, som i 28 och 29 §§ sägs.

Äkta make, vilken röstar i den ordning, som i 35 § sägs, *äger därvid jämväl för andra maken avgiva valse- del, avseende samma val eller annat kommunalval, som äger rum samtidigt*. För sådant fall skall valse- dels- försändelse anordnas på sätt och inom tid, som i 28 och 29 §§ sägs.

Äkta make — — — — — försändelsen avser.

Finnes att — — — — — för avlämnandet.

I sammanhang — — — — — omförmälda förteckning.

Därefter tillsluter röstmottagaren ytterkuvertet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1957.

De sålunda framlagda förslagen äro föranledda av det vid 1956 års riksdag såsom vilande antagna förslaget till ändrad lydelse av 24 § riksdagsordningen. Enligt sistnämnda förslag skall make vid riksdagsmannaval kunna avlämna valse- del för andra maken utan att själv vara röstberättigad. Förslaget har av utskottet anmälts för riksdagen för grundlagsenlig behandling genom memorial nr 10.

Till motivering för de i propositionen upptagna förslagen har *föredragande departementschefen*, statsrådet Zetterberg, anfört följande:

»Beträffande val till riksdagens andra kammare gäller enligt 24 § riksdagsordningen att rösträtt ej må utövas av annan valberättigad än den som, på sätt i lagen om val till riksdagen (vallagen) sägs, personligen inställer sig vid valförrättning. I syfte att underlätta valdeltagandet har i paragrafen upptagits vissa undantag från denna regel. Ett av dessa undantag innebär befogenhet för make att avge röstsedel genom andra maken. Paragrafen innehåller i denna del föreskriften att make må, i den ordning som stadgas i vallagen, avge valsedel genom andra maken, därest denna är röstberättigad. I anslutning härtill stadgas i 62 § nämnda lag att, om båda makarna är röstberättigade, den ena av dem må inge valsedel genom andra maken. Vissa regler ges samtidigt i 62 och 63 §§ om anordnande av valsedelsförsändelse i dylikt fall. Av 64 § vallagen följer att, innan sådan valsedelsförsändelse må mottagas vid valförrättningen, ordföranden skall pröva bl. a. att båda makarna är röstberättigade. Från den angivna regeln i 24 § riksdagsordningen göres vidare, i vad den stadgar att röstning skall ske vid valförrättning, undantag för sådan valberättigad, som till följd av vistelse utom riket eller yrkes- eller tjänsteförpliktelse är förhindrad att iakttaga personlig inställelse vid sådan förrättning. Dylik valberättigad må, i den utsträckning och under de villkor som stadgas i vallagen, avge valsedel före valet. Röstningen sker därvid enligt 70 § nämnda lag vid röstmottagning antingen inom riket å fast postanstalt (2 mom.) eller utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat som Konungen bestämmer (3 mom.). Den som vistas utrikes kan även på valdagen avlämna valsedel på beskickning eller konsulat som nu nämnts. Är någon på grund av vistelse å annan ort inom riket förhindrad att utöva rösträtt vid valförrättning för det distrikt, där han är uppförd i röstlängden, äger han på valdagen avlämna valsedel å fast postanstalt (1 mom.). Den som vårdas å sjukvårdsanstalt inom riket, vid vilken postanstalt finnes inrättad, äger på valdagen avlämna röstsedel där. Vid röstmottagning som nu sagts å postanstalt, beskickning eller konsulat må även av make framlämnas valsedelsförsändelse från andra maken, och detta även om sistnämnda make icke kan för egen del åberopa sådana förhållanden som enligt lagen medför rätt till röstning inför röstmottagare. Enligt 74 § vallagen gäller emellertid såsom förutsättning härför icke blott, såsom vid valförrättning, att också den make, som avlämnar valsedeln, är röstberättigad utan även att han själv faktiskt röstar inför röstmottagaren.

Motsvarande regler gäller enligt 28, 30, 35 och 39 §§ kommunala vallagen för val som där avses. Här stadgas dock som en ytterligare förutsättning för att make skall få avlämna valsedelsförsändelse från andra maken att båda makarna är röstberättigade 'vid samma val' (28 och 39 §§). Detta villkor torde innebära att båda makarna skall äga rösträtt t. ex. vid kommunalfullmäktigevalet i samma kommun, vid stadsfullmäktigevalet i samma stad eller vid kyrkofullmäktigevalet i samma församling.

1956 års riksdag har såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling antagit ett förslag till ändrad lydelse av 24 § riksdagsordningen, innebärande att kravet på att make, som vill framlägga valsedel för andra maken, själv skall vara röstberättigad, bortfaller. Förslaget bygger på ett av 1955 års valutredning avgivet delbetänkande. I propositionen (nr 166) uttalades att, därest förslaget om angivna ändring i 24 § riksdagsordningen av riksdagen antages såsom vilande, förslag till härav föranledda ändringar i vallagarna torde få framläggas till behandling i samband med grundlagsfrågans slutliga prövning.

Därest det vilande grundlagsförslaget slutligen antages av riksdagen, måste 62 och 64 §§ vallagen uppenbarligen ändras så att det i dessa stadganden uppställda kravet på rösträtt för make, som vill vid valförrättning avlämna valsedel från andra maken, bortfaller. Då i förevarande hänseende överensstämmelse bör råda mellan reglerna i vallagen och reglerna om kommunala val, torde samtidigt liknande ändring få ske i motsvarande regler i 28 och 30 §§ kommunala vallagen. Den nu förordade regeln att make vid röstning i ordinarie ordning skall kunna avlämna valsedel för andra maken utan att själv äga rösträtt synes även böra medföra en formell jämkning av 74 § vallagen och 39 § kommunala vallagen. I konsekvens med den föreslagna ändringen av 28 § kommunala vallagen synes vidare den saktliga ändringen böra vidtagas i 39 § samma lag att kravet på rösträtt 'vid samma val' slopas. Därvid bör dock — så länge kravet att den framlämnande maken själv röstar upprätthålles — den inskränkningen gälla att röstningen avser val som utsatts att äga rum samtidigt. Ändringen torde främst få betydelse, då makarna äger rösträtt i olika kommuner eller i olika församlingar.»

Utskottet finner ej anledning till erinran mot de genom propositionen framlagda förslagen och hemställer alltså,

att riksdagen — under förutsättning att det av 1956 års riksdag såsom vilande antagna, av utskottet genom memorial nr 10 för riksdagen anmälda förslaget till ändrad lydelse av 24 § riksdagsordningen slutligen antages — måtte antaga de i förevarande proposition, nr 128, framlagda förslagen till

- 1) Lag angående ändring i lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen; och
- 2) Lag om ändring i kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253).

Stockholm den 3 maj 1957

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN

Närvarande:

från första kammaren: herrar Elmgren, Damström, Englund, Georg Pettersson, Wahlund*, Weiland, Erik Olsson, Aspling*, Sveningsson och Alvar Andersson; samt

från andra kammaren: herrar Hallén, Pettersson i Norregård, von Friesen, Norén*, Håstad, Spångberg, Swedberg, Jonsson i Haverö* och Olofson*.

* Ej närvarande vid justeringen.
